

Téma cest a procházek představuje jednu z konstant literární tvorby Jiřího Dynky (1959). Objevilo se také v jeho předchozí sbírce *Matka měla ráda třešně* (2023), kterou spolu s *Tamponádou* (2006) řadím k autorovým nejlepším básnickým počínům. Soubor aktuální otevírají tyto verše: „*Na začátku nemám slov – / nezmůžu se na slovo.*“ (s. 7) Jak se však brzy ukáže, lyrický subjekt má co říct, a i když se některé motivy často opakují, jejich nápadité variování činí četbu intenzivní. Frekventovaný obrat sbírky „*z cesty mluv...*“ tu můžeme chápat doslova, jako řeč vyrůstající z cestovatelské zkušenosti, a nikoli v obvyklém obrazném smyslu, tedy jako mluvení nesouvislé či nesmyslné.

Chůze dodává mluvčímu životní rovnováhu, rád se vydává na nová místa a navštívené lokality reflektuje. Snaží se vystihnout jejich atmosféru, nespolehá se však na pestrou obraznost vyrůstající z podmanivé imaginace. Směřuje spíše k věčnému vyjádření, lakonickým momentkám, kterým jsou cizí sentimentalita i patos. Této tendence si lze povšimnout při kolínských, píseckých, pražských i olomouckých pozorováních. Do nich vstupují jak náboženské motivy, například kolínská synagoga, svatovítská silueta či Bible, tak profánní realita v podobě toaletního papíru, popelářského vozu, pražských psů, bezdomovců, pistáciového dortu nebo olomouckých tvarůžků.

Opakované připomínání míst, kupříkladu Kmochova ostrova v Kolíně, paradoxně neprohlubuje exponovanost těchto lokalit, naopak je včleňuje do proudu všedního života a tím také funkčně relativizuje jejich jedinečnost. Současné je evokována jejich statická a trvalost oproti lidské mobilitě a konečnosti: „*Vida – Kmočův ostrov, / když my už tu nebudeme!*“ (s. 17) Citovaný úryvek básně lze interpretovat jak ve smyslu tendence k neustálému pohybu, příjezdům a návratům, tak pomíjivosti člověka.

Domov se jeví jako určitá kotva, cestovatelský pobyt na druhé straně jako osvěžení každodennosti, i proto se objevuje výzva směrem k partnerce, aby si výlet prodloužili: „*Zůstaňme ještě chvíli! / Před sebou beztak neutěchme.*“ (s. 74) Lyrický subjekt se v Kolíně i v Písku ujišťuje, že je „*vlakové spojení s Prahou nepřerušeno*“ (s. 17 a 35), nicméně v textu „*Pragovka art district*“ přiznává: „*Nezvykl jsem si být velkoměstákem. Moje duše / byla počata v lázních Luhačovicích.*“ (s. 29) Vzpomínka na rodiště není v kontextu Dynkova díla ojedinělá, prochází rovněž sbírkami *Tamponáda* (2006), *Poběžme natrhat růžové kakosty* (2012), *Kavárny* (2015) a *Matka měla ráda třešně* (2023).

Některé básně nám poodhalují privátní svět mluvčího, nejde však o konfesijní lyriku. Pohybujeme se spíše na ose mezi odkrýváním a skrýváním. Básník se v tomto aspektu jeví uměřeně, naznačuje podstatné, je mu však vzdálen jakýkoliv exhibicionismus. Tato zdrženlivost odpovídá celkovému věčnému a nepatetickému tónu sbírky. Dovídáme se o partnerce, jež je v textu pojmenována a oslovena jako Lesana, tedy postava z mytologie, lesní víla. O jejich vztahu toho příliš nevíme. Muž se jí třeba opakovaně ptá na to, co budou „*v Kolíně dělat zítra*“ (s. 14–16), ale zdá se, že odpovědi na tyto spíše řečnické otázky nejsou podstatné. Neslouží k navázání rozhovoru, nýbrž k navození atmosféry.

Recenzovaná sbírka tematizuje tělesnou lásku a erotičnost, které dlouhodobě náleží k charakteristickým rysům Dynkovy poetiky. Rovněž intimita patří k cestovatelskému pobytu, přičemž autor ji naznačuje jemně, s nádechem jazykového humoru: „*dělat dotyky (nejvyšší jakosti) / na Lesaně.*“ (s. 73) V olomoucké Vile Primavesi se stáváme svědky mužova erotického snu: „*seděla mu na stehně (obkročmo). / Odchlipovala rty. Nedělala cavyky.*“ (s. 65) Vrací se tu motiv erotické touhy po mladých dívkách navzdory staršímu věku, tedy aspekt patrný již v předchozí sbírce. Ani v té aktuální nepůsobí nijak laszivně, je naopak evokován ve svém existenciálním rozměru: „*Mladočešky. Slast z kvantity, / není toho, kaštanových květů, nikdy dost.* /

Rudý soumrak se leskne na pleších. Staročechů / neututlatelné tělesné potřeby. Být zase mužem!“ (s. 25)

Do řady textů vstupuje velikonoční symbolika, jež v kontextu celého díla vytváří plodné napětí s obrazy soudobého světa. Básněmi často projíždí jidlonoš na skútru či na kole, s typickou azurovou nebo purpurovou krychlí na zádech. Představuje ztělesnění dnešní doby, kdy mnozí lidé dávají přednost dovážce jídla před cestou do restaurace a posezením v ní. K dalším znakům dneška patří vyvěšené ukrajinské vlajky v mnoha městech a na nejrozličnějších místech. Upoutávají sice na první pohled svou krásnou modro-žlutou kombinaci, avšak ve skutečnosti jsou smutnou připomínkou rozsáhlé ruské invaze na Ukrajinu, trvající již od února 2022. Setkáváme se s nimi také v Písku: „*Čtenáři budou zaskočení, že v Písku neprodávají zmrzlinu, / nejlepší z nejlepších, od Zlatého zmrzlináře. Nad Otavou, / pane Mabillo, nad stříbrnými splavy modro-žluté, / všude visí cizozemské vlajky.*“ (s. 33) Autor tu zároveň dovedně pracuje se skutečností, že vlajka malebného jihočeského města shodou okolností obsahuje stejné barvy, jen v jiném rozložení. V citované pasáži tak dochází nejen ke spojení nostalgické krásy a melancholie, ale i k promyšlené básnické výpovědi.

V jedné z píseckých básnických momentek lze postřehnout profanaci vyjádření, vzniklou spojením líbeznosti ornamentu a místa pro fyziologickou potřebu: „*naštěstí se tu těšíme z krásy / růžičkami malované záchodové mísy, / kam konal svou potřebu básník Heyduk*“ (s. 35). Záměrná depoetizace se pak projevuje i ve slově „*zdrhnout*“. To se dostalo do názvu sbírky, čímž se potvrzuje básníkuv antipatetický sklon, a objevuje se tu ve dvojím směřování – vycestovat z Prahy, místa bydliště, do Českého ráje, i opustit ponuře působící Bruntál. Lyrický subjekt vystupuje v roli reflektora, lakonického glosátora a požitkáře, který se jednak dokáže těšit z příjemného, jednak vyjádřit nelibost z nevalného jídla, ať už jde o guláš, nebo moravské vrabce.

Jiří Dynka slovy neplýtvá; zdá se, že každé z nich má důkladně promyšlené. Připadá mi

jako racionální typ básníka. Nenechává se unášet senzuálními vjemy ani emocionálně strhnout snadno se nabízejícími velkými slovy, ač „*řeč nás chce přemluvit k rozjařenosti*“ (s. 24). Návštěva nových měst subjekt inspiruje k psaní veršů. Ty posléze podnětně zachycují prostředí, aniž by sklouzávaly k banální popisnosti. Neobvyklé asociace, jakou představuje třeba badminton na sněhu, obohacují obraznost sbírky a zesilují její účinek. Podobně jako v jiných Dynkových básnických souborech dochází prostřednictvím nápaditých aluzí k navázání intertextových vztahů s díly světové literatury – zde konkrétně s Eliotovou *Pustinou*, Singerovou *Starou láskou* a Camusovým *Cizincem*. Tímto aspektem básník potvrzuje, že si je vědom širších kulturních horizontů, jež umí ve své vlastní tvorbě efektivně zužitkovat. I z tohoto důvodu hodnotím sbírku *Zdrhnout CZ* jako významný počín v rámci současné české poezie. ■